

С т а н о в и щ е

Изходящ № дата 201 г.
Входящ № 865 дата 28.09.2016
София 1109, Бул. Шипченски проход № 52, бл. 17
тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91

от доц. д-р Никола Романов-Дюлгеров

СУ „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет, катедра „Стара история,
тракология и средновековна история“

За конкурс за заемане на академичната длъжност **доцент** по професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност Документалистика, архивистика, палеография (вкл. историография и изворознание) за нуждите на **секция „Помощни исторически науки и информатика“** в **Института за исторически изследвания – БАН**, обявен в „Държавен вестник“ – бр. 55 от 16 юни 2016 г.

При обявяването на конкурса са спазени всички срокове и процедури, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България, както и на съответните правилници на БАН. Единствен кандидат по конкурса е гл. ас. д-р Константин Валериев Голев. Наукометричните показатели на представените от кандидата публикации изпълняват минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, както личи от приложената за конкурса документация.

Д-р Константин Голев е възпитаник на Историческия факултет на СУ "Св. Климент Охридски", където получава бакалавърска степен по Архивистика през 2007 г., а две години по-късно става магистър по същата специалност и по специалност История. През 2013 г. защитава докторска степен в научна специалност 2.2 История и археология (Средновековна балканска история) към катедра „История на Византия и балканските народи“, Исторически факултет, СУ „Св. Климент Охридски“. Темата на докторската дисертация е „Причини за куманските миграции на Балканите“. В периода 2013-2017 г. е хоноруван асистент към Центъра за източни езици и култури към ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“, а от 2018 до 2020 г. е асистент в Института за исторически изследвания – БАН. Понастоящем е главен асистент и технически секретар в същия институт.

В периода 2009-2025 г. Константин Голев многократно е стипендиант към „Collegium Historicum“ на Софийския университет, по програма „Еразъм“ в университетите в Оксфорд, Атина, Солун, Истанбул и Сегед, както и постдокторант към Американския изследователски център в София, Центъра за академични изследвания в София, Департамента по история на университета Улудаг (Бурса) и във Философския факултет на университета „Коменски“ в Братислава. През 2018 г. получава награда Black Sea Scholars Fund на Британския институт в Анкара.

Д-р Голев организира и взема участие в много национални и международни научни конференции. От голямо значение за успешната му научна дейност е високата му езикова подготовка. Той владее свободно английски, руски, турски, персийски език и ползва сръбски, латински, старогръцки, османогурски и старобългарски език.

За покриването на минималните наукометрични изисквания за конкурса д-р Голев е представил хабилитационен труд, една монография (докторска дисертация), 3 статии и 6 студии, а в допълнение за научната си работа още 8 студии и статии, както и три сборника, на които е съставител. Ще започна с преглед на хабилитационния труд, озаглавен **„Евразийските номади в преломни времена: Кумано-кипчаки и монголи във водовъртежа на тринадесетото столетие“**. Той е издаден през 2026 г. от Академично издателство „Проф. Марин Дринов“ в обем от 412 страници и текстова част от 343 страници. Монографията се състои от въведение, пет глави, заключение, библиография, както и обяснителни бележки, свързани с транслитерацията и използваните географски наименования.

Преди увода Голев много удачно обяснява аргументите си за предаването на текстовете от изворите, особено персийските, както и за употребата на специфичните за проблематиката географски названия. Въведението представя характерните исторически, политически и социални особености на евразийските народи, най-вече на куманите-кипчаки и монголите, като не са подминати и природогеографските условия, които оказват влияние върху степните номади и полуномади. Тук кандидатът прецизира географските и хронологическите рамки на изследването си и определя целите, задачите и основните му проблеми. Голев представя накратко и структурата на своя труд. Прави впечатление липсата на извори и историография по темата, както и на методологията, които обичайно присъстват в тази част на хабилитацията. Авторът обаче е избрал друго място за техния преглед.

Изложението е разделено на пет глави, различни по обем, всяка от които се състои от няколко части. Именно в първата глава авторът отделя значително внимание на изворите, научните изследвания върху темата и методите си на работа. Макар да не са на традиционното си място, изборът му е логичен и добре аргументиран. Кандидатът впечатлява с обстоен преглед на огромен обем литература и извори, чието добро познаване му помага в проучването. Удачен вариант е и въвеждането на читателя в специфичната за проблематиката терминология.

Във втора глава авторът прецизно проследява сезонния характер във военното дело на куманите. Той разглежда детайлно различните аспекти от хода на техните кампании, логистиката, тактиката. Показани са приликите и разликите в тях, в

зависимост от регионите на бойните действия и противниците. Особено ценна част е изясняването на причините, които довеждат до тези резултати, като добре са обяснени климатичният и географският фактори в това отношение и значението на пашата за конете. В тази глава Голев демонстрира отлично познаване на военната проблематика сред степните народи и техните опоненти.

Трета глава е посветена на последиците от монголското нашествие и бежанските вълни на куманите на запад. Прецизно са разгледани обстоятелствата, при които се случват миграциите, поведението на кипчаките, на съседите им, опитите на централните власти да регулират отношенията си с тях, да ги интегрират (понякога успешно, друг път не). Представено е монголското нахлуване в България, последвалата данъчна зависимост, както и някои връзки между куманския елит и търновските царе. Монголското нашествие е разкрито като основен фактор, заради който куманите започват да действат още по-прагматично и слагат край на традиционната си лоялност към българските владетели. Разкрито е фрагментирането на мигриращите кипчакски общности и различната им съдба в държавите-домакини. Прави добро впечатление, че всяка фактологична част е съпроводена от аргументиран анализ и съответните изводи от страна на автора, макар да не съм съгласен с някои от тезите му, например с овладяването на Търново от монголите.

В четвърта глава Голев подробно представя военното дело на монголите, разкривайки причините за тяхната успешна експанзия. Кандидатът прави своите изводи въз основа на детайлно изследване на изворовия материал и прецизно познаване на проучванията по този въпрос. Той правилно заключава, че военната култура на Чингис хан и хората му се основава не толкова на нови технологии, а на обединяването и усъвършенстването на по-стари нмадски практики в единна и ефективна система. Нейното превъзходство през XIII век се дължи на дисциплината, психологическата издръжливост, яростта в боя, вместо привичния опортюнизм, солидарността между войниците и силната им преданост към владетеля. При Чингис хан традиционната племенна лоялност постепенно се замества от лична вяност към него самия и династията, което укрепва монголската държава и армия.

Последната глава е посветена на процесите, които довеждат до упадък на монголската военна мощ и до разпадане на тяхната империя. Авторът борави с богат масив от първични източници и изследвания по темата, особено във връзка с противоречивите версии за смъртта на Джучидските принцове - от обвиненията в измяна и вещерство до смърт по време на пир. Кандидатът правилно ги приема за опити да се оправдаят екзекуциите и да се представи законосъобразността в действията на Хулагу и

хората му. Положително качество на работата му тук, както и в предходните глави е, че Голев не приема на сляпо твърденията на хронистите и изследователите, а съпоставя различни мнения (например позициите на Питър Джаксън, В. Костюков и Рувен Амитай), обсъждайки достоверността на хронологията и детайлите. Наред с това се прави подробен анализ, както на макро ниво (сблъсъкът между двата улуса на Хулагу и Джучи, породен от неясното разпределение на сферите на влияние), така и на микро ниво – например съдбата на малика на Херат и конфликта около данъците му. В стремежа си да изясни спорните датировки и противоречията между хронистите, авторът на моменти накъсва основния разказ и се създава впечатление за прекалена фрагментарност на изследването.

В заключението д-р Голев синтезира основната информация в проучването си. Той посочва най-важните си изводи за кардиналните промени в източноевропейските степи през XIII в., предизвикани от сблъсъка и синтеза между кумани-кипчаки и монголи. Последните налагат своята политическа рамка и културни стандарти, но в крайна сметка са асимилирани езиково и демографски. Едновременно с това създават нов политически ред, свързан със Златната орда, и допринасят за формирането на татарската общност и последвалата ислямизация на номадите. Военната и политическа мощ на монголите принуждава съседните уседнали общества и пратеници да се съобразяват с монголските обичаи, ритуали и политически практики. В дългосрочен план обаче, след отминаването на военното превъзходство на номадите, това културно влияние значително намалява извън непосредствените им съседи.

Хабилитационният труд създава впечатление за вещина и акуратност при представянето на процесите, свързани със социално-политическото развитие, миграциите, експанзията и културните практики у кумани-кипчаки и монголи. Вzeti са под внимание различните аспекти на бойната им организация и отношенията им със съседите и покорените. Разгледана е ролята на всички важни фактори, оказващи влияние върху процесите, формиращи политическата, социалната, военната и религиозната конюнктура в степна Евразия. Сред добрите страни на работата може да се посочи познаването в дълбочина на специфичната проблематика от кандидата. В същото време в старанието си да представи достоверно и максимално обективно фактите и аргументите си, авторът накъсва основния разказ, което на места затруднява логичното му следване. Добре е също да се уеднакви името на Чингис/Чингиз, както и да се промени на Югозападна Азия (в текста е Югоизточна, с. 332) територията, където Хулагу хан изгражда империята си.

Направените забележки не намаляват значимостта на монографията. Смятам, че д-р Голев е положил значителен труд и е издирил, анализирал и синтезирал огромен обем от исторически извори и проучвания. Резултатът е качествено научно изследване, представящо пълнокръвна картина на степна Евразия и процесите, свързани с развитието, възхода и упадък на политическите организации на куманите и монголите.

Останалите студии и статии, представени за конкурса, изследват теми, свързани с разгледаната в хабилитационния труд проблематика. В тях той извършва подробно проучване на сведенията за куманите в най-ранните извори на Киевска Рус. Разглежда присъствието на кипчаките в Крим, сравнявайки поведението им с това в други райони, например Балканите, представя и анализира тяхната „българофилия“. Изяснява причините за бежанските им вълни, разглежда монголското нашествие и военните организации на кумани и монголи. Фокусира вниманието си върху развитието на градските центрове Дженд и Сигнак по поречието на река Сър Даря, използвайки го, за да разкрие отношенията между куманите и династията на Ануштегинидите. Внася яснота в терминологията, свързана с монголите, тяхната империя, Златната орда, татарите в българската историография и подробно анализира конфликта между Хулагуидите и Джучидите. Не е подминат и известния случай с убийството на Чака, където авторът заключава, че българският владетел Теодор Светослав следва традиционната монголска практика, забраняваща проливането на „царски“ кръв при ликвидиране на потомци на Чингис хан.

Към представената дотук сериозна научна продукция, доказала се и с големия брой цитирания от учени от цял свят, може да се добавят редица гостувания и изнасяне на лекции в престижни институти и университети в чужбина, както и многобройните му медийни изяви. Научната дейност на кандидата съответства напълно на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ според Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за неговото прилагане. Поради всичко изброено дотук, убедено предлагам на уважаемото жури да присъди академичната длъжност „доцент“ на д-р Константин Валериев Голев по професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност Документалистика, архивистика, палеография (вкл. историография и изворознание).

29.09.2026 г.

Изготвил становището:

гр. София

/доц. д-р Никола Дюлгеров/